

Kde velryby plavou s otevřenými ústy, zpívám o vodní hladině ¹

Aleš Čermák, Jindřiška Čermák Křivánková

Envigogika 19 (1) – Inspirace / Inspiration Articles

Publikováno/ Published 12. 6. 2024

<http://dx.doi.org/10.14712/18023061.677>

Abstrakt:

V textu se zabýváme Psaním na vodní hladině, což je podkategorie umělecko-výzkumného projektu *Pedagogika pro rozšířené-mezidruhové naslouchání*. Zaměřujeme se na mořsko-vodní prostředí, jeho specifika a edukativní možnosti v oblasti venkovní pedagogiky a epistemologie mořské krajiny. Text reflektuje rozmanité časové rámcování, včetně ekologických časů, rytmy a vzorce vodní hladiny. Děti se setkávají s jinými časy, které nejsou pouze lidské ani zvířecí, a tato doba vyvolává fascinující dotazy a nabízí mnoho her a pohybů. Uvolnění od času strukturovaného a vnímání živých časů nám umožňuje lépe vnímat a reagovat na výzvy naší budoucnosti.

Klíčová slova

venkovní pedagogika, pomalá pedagogika, performativní mapování, hluboké naslouchání, multisenzorické metody poznávání

Abstract

In the text we explore Writing on the Water's Surface, a subcategory of the arts and research project *Pedagogy for Augmented-Interspecies Listening*. We focus on the sea-water environment, its specificities and educational possibilities in the field of outdoor pedagogy and seascape epistemology. The text reflects diverse temporal framings, including ecological times, rhythms and patterns of the water surface. Children encounter other time that is not only human or animal, and this time raise fascinating questions and offer many games and movements. The release from structured time and the perception of living times allows us to better perceive and respond to the challenges of our future.

Key words

outdoor pedagogies, slow pedagogies, performative mapping, deep listening, multisensory learning

¹ Where Whales Swim With Open Mouths , I Sing About The Water Level. Pedagogika pro rozšířené-mezidruhové naslouchání: Vztahové vodní pedagogiky

Skrze naši umělecko-výzkumnou praxi, založenou na situovaném a ztělesněném dotazování a naslouchání, se v textu „Kde velryby plavou s otevřenými ústy, zpívám o vodní hladině“ věnujeme Psaní na vodní hladině neboli Vztahové vodní pedagogice (pracovní název), která tvoří podkategorii umělecko-výzkumného projektu Pedagogika pro rozšířené-mezidruhové naslouchání. Sledujeme proměnlivá, kalná, vzdouvající se, nepředvídatelná specifika mořsko-vodního prostředí s důrazem na rozšiřování edukativních možností v oblasti venkovní pedagogiky a epistemologie mořské krajiny. Tato aktivita je situována do konkrétní lokality mořské přírodní rezervace Saarenauko² (Mietoinstenlahti) a na nedaleký ostrov Aukkokari³, nacházející se v jihozápadní části Finska.

² Saarenauko

³ Aukkokari

Výzkum společného světa

Snažíme se narušit, nebo lépe odklonit se od antropocentricky orientované pedagogiky a místo toho experimentujeme s propojováním a reprezentací mořsko-vodních prostředí. Pohyby a činnost vody vnímáme jako metodiku, která zahrnuje rozvíjení multisenzorické pozornosti, jež má za cíl nasměrovat pozornost na (difrakční) vzorce a vlnění a podivnou (queer) vodní performativitu zaměřenou na změny, které se odehrávají v blízkém i vzdáleném mořsko-vodním prostředí.

Možná se ptáte, jak těmto (živým) procesům věnujeme pozornost

Čím dál tím více se přizpůsobujeme životům, které přesahují naše vlastní hranice. Budujeme takzvanou časovou rozmanitost, která právě na základě posunutí, přerušení, narušení klasického hodinového schématu (ve vzdělávání a životě) umožňuje hledání nových časových možností, které nám pomáhají lépe vnímat, ale také reagovat na mnohé výzvy a znovu objevovat naši budoucnost.

Ptáme se tedy, jaké druhy temporalit ožívují světy dětí

Jak bychom mohli přemýšlet spolu s ptáky v zátocě Saarenaukko (Mietoistenlahti), kteří se chystají ke každoroční migraci do teplých krajín? Jak bychom mohli přemýšlet s časem lesa, mechu a lišejníků, bezprostředně obklopujících tuto zátoku? S časem vody a s mokřady, jejichž specifická vůně prosakuje daleko do vnitrozemí?

Navrhujeme, aby se čas v těchto událostech žil, aby byl mnohonásobný a více-než-lidský. Vyprávíme o časoprostorech vnořeného času, jež rozšiřuje pojem času za reprezentaci soustředěnou na člověka, tak aby uznal časové odlišnosti zahrnující generace živých bytostí, ekologické časy, různé intervaly, rytmy, opakující se vzorce vodní hladiny.

Děti se v těchto případech setkávají s jinou dobou, která není ani lidská, ani zvířecí. Setkávají se s rozlehlostí a rozmanitostí geologického času. Tato doba nejen že vyvolává, ale také vyžaduje fascinující dotazy. Nabízí mnoho her, mnoho pohybů a množství smíchu.

Mech se podivuje způsobům deště

Mech je houbovitý, voňavý, nasáklý, když přicházejí deště. Všechny živé bytosti vděčí za svůj život nejen svým předkům, ale také dalším ostatním, kteří je znovu a znovu živili, kteří živí každého živého tvora po celou dobu jeho života.

Můžeme se skrze důsledné naslouchání rozmanitosti časových rámců nasměrovat k odlišné ekologické zodpovědnosti?

Tento text je pozvánkou k odlišně orientované pozornosti, jež má bezprostřední vliv na způsob vzdělávání, které se odehrává v lese nebo ve třídě anebo v oceánu.

Jediným způsobem, jak prožít les, oceán anebo svět vícekrát, je posedět s lesem, s oceánem a se světem, a tím umožnit téměř nepostřehnutelným pohybům hmoty, aby se staly hodnými naší pozornosti.

Možná se opět ptáte, jak prožít les, oceán anebo svět

Uvolněte vaše těla od hodin a zabydlete se v jiných časových rovinách a věnujte pozornost tomu, které časy jsou živé a které ne.

Sea-water amplification (SWA)⁴

Vědomí, že jsme příbuznými se vším kolem sebe a sdílíme dech se všemi živými věcmi, nám pomáhá soustředit se na naši zodpovědnost cítit všechny formy života.

Naše aktivity pramení z potřeby starat se o vodní tělesa na této planetě. Vodní tělesa zahrnují nejen oceány, řeky, jezera a potoky, ale také všechna ostatní lidská, živočišná, rostlinná, geofyzikální a meteorologická tělesa, která vodu obsahují.

Představovat si sebe sama jako vodní těleso otevírá zajímavé možnosti, jak pěstovat ekologicky odpovědnější vztahy k vodě. V našem případě se jedná o dlouhodobé rozvíjení pojmu ekologie praxe, která vede právě k ekologicky odpovědnějšímu jednání.

Během každého našeho pobytu se voda nebo mořsko-vodní prostředí stává nezbytným předpokladem pro rozvoj venkovní pedagogiky, protože děti jsou vedeny k tomu, aby vodu libovolným způsobem prozkoumávaly, z jednoho prostého důvodu: voda je zdrojem života a jako taková může poskytnout téměř neomezené možnosti učení (nejen) pro děti předškolního věku. Právě proto se v naší umělecko-výzkumné praxi zaměřujeme na mořsko-vodní prostředí. Skrze tato prostředí dáváme do pohybu epistemologie zaměřené na výzkum mořské krajiny.

Existují pohyby a způsoby existence, podle kterých se mořsko-vodní prostředí stávají srozumitelnými, a existují také vzorce existence, podle kterých určité útvary přicházejí ovlivňovat útvary jiné. Těmito pohyby a způsoby existence se těla navzájem přeměňují a přetvářejí.

4 Sea-Water Amplification (SWA). Dostupné z: <https://swa.abhpp.org>

Vše, co zde bylo doposud řečeno, jsou nástroje, které nám nějakým způsobem pomáhají vysvětlit náš každodenní život, ale voda ve své existenci vždy jakýmkoliv snahám o pochopení unikne.

Příběhy, které skrze naši praxi nacházíme, vypráví o tom, že je zapotřebí dostat se k vodě (co možná nejbliž), v ideálním případě se vodou stát a reagovat na její vlastnosti, místo toho, abychom se pokoušeli vodu jakkoliv ovládat.

Ptáme se tedy, jaké druhy vztahů můžeme pěstovat, je-li voda život a my jsme vodní útvary

Materialita vody přináší do institucí napětí. Často se toto napětí a nepohodlí řeší tím, že se další aktéři snaží složitým způsobem naladit na představy o dětských schopnostech. Prostřednictvím naslouchání zjišťujeme, že je důležité, aby se aktéři stali také posluchači dětských slov, zájmů, činů a příběhů. Všechna tato institucionální nedorozumění se mohou vypařit, když místo toho pečlivě sledujeme zájem dětí a potřebu hrát si (nejen s vodou).

Naše naslouchání mořsko-vodním prostředím se rozšiřuje také tím, jak často se do vodního prostředí noříme.

Naslouchání je zároveň nasloucháním

Je potřeba připomenout, že vody také ničí, zaplavují, přinášejí špatné zprávy, že nám v jistém smyslu budou neustále unikat.

Jak by mohlo myšlení s vodou pracovat na odblokování dominujících institucionálních paradigmat?

V naší praxi se snažíme dohlédnout za nedorozumění, ke kterým může dojít, když nasloucháme mořsko-vodním prostředím v kolektivu dětí a ptáme se: co nás může voda ve vzdělávacím procesu naučit, když bychom předpokládali, že plně nasloucháme?

Tyto otázky proudí dovnitř a kontaminují naši mysl. My mezitím experimentujeme s mořsko-vodními praktikami, jako by se jednalo o něco, co je nějakým způsobem cizí. To znamená, že pohlížíme na vodu, jako bychom neměli žádné předchozí vzdělání, a začínáme věnovat pozornost tomu, jak se voda pohybuje – meandruje mezi námi, dětmi a institucemi. Jak voda dokáže spojit určitá těla s jinými. Voda zde není kvůli tomu, abychom z ní měli prospěch, ale abychom s ní žili a učili se od ní.

Pohyb s vodou, pohyb v blízkosti vody může (nejen) dětem pomoci lépe porozumět, jak svět funguje, odkud věci pocházejí, jaké jsou dějiny vodní hladiny, odkud se ta vodní hladina vzala a co ji vytvořilo. Co si voda pamatuje? Jak ukazují mnohé ústní tradice, voda je doslovným agregátem příběhů a dějin a také iniciátorem nových světů.

Váva, náš starší syn, říká:

Najděte si klidné místo a tiše sedte.

Pták je v lese!

Vidíte kůží,

slyšíte rukama?

Sníte nohama?

Neustále živíme sebe

i ostatní v křehké rovnováze.

